

VAN 22 TOT 25 JUNI BARST VOOR DE VIJFDE KEER
SAIL DEN HELDER LOS. EEN MOOIE AANLEIDING OM
ERHEEN TE GAAN, WANT ER IS NOG VEEL MEER TE
BELEVEN IN ONZE MARINEHAVENSTAD.

DEN HELDER

5 x maritiem
MARINE &
NOSTALGIE

Schitterend uitzicht over de kustlijn vanaf de Kustwachttoeren in Huisduinen, met vuurtoren 'Lange Jaap' en in de verte Noorderhaaks en Texel.

Zeil-stoomschip Zn. Ms. Bonaire staat al vanaf 2006 in Dok 1 op het droge voor een grondige restauratie, die nog vele jaren in beslag zal gaan nemen.

Tijdens ons verblijf in Den Helder is er van grote mensenmassa's niets te merken - het duurt op dat moment nog lang voordat Sail Den Helder begint. Als we aan het einde van de middag na een paar vaaruren zijn binnengelopen in de haven van de Marine Watersport Vereniging hebben we de behoefte om onze benen te strekken. Zonder een kaart te raadplegen lopen we langs het water van de Koopvaarders Binnenhaven naar waar we denken dat het centrum ligt. We zijn we de enigen op straat en hebben Den Helder voor onszelf. Het weer is dan ook niet heel uitnodigend. In plaats van in het centrum komen we bij de voormalige Marinewerf Willemsoord uit. Het eerste dat onze aandacht trekt aan het eind van de straat is een knalrode boot, die aan de overkant ligt afgemeerd. Het is het voormalige lichtschip *Texel*, op het dek van het schip staat een mini-vuurtoren opgesteld.

Oud naast nieuw

Over een vlotbrug, waarbij het brugdek in z'n geheel op minibootjes rust, steken we het water over voor een rondje over Willemsoord. Op de terreinen van deze Oude Rijkswerf werd van 1822 tot 1954 de bouw en het onderhoud van talloze marineschepen gedaan. We dwalen we langs musea, werfgebouwen, kranen, droogdokken en oude schepen. Met enige verwondering staan we te kijken naar het wrak van een koopvaarder, die vermoedelijk rond 1654 is vergaan in de Zuiderzee bij Urk. De wonderbaarlijk goed bewaard gebleven restanten van het schip, waarin de 17e-eeuwse scheepsvorm nog prima te herkennen is, staan opgesteld in een strak, glazen

paviljoen. De kwetsbare buitenkant van de scheepshuid was gemaakt van eikenhout, terwijl de minder belangrijke binnenkant van grenen was - veel goedkoper. Er is eigenlijk niet zo veel veranderd in drieënhalve eeuw, ook vroeger waren de Hollanders zuinig waar het kon.

In een groot droogdok staat zeil-stoomschip *Zn. Ms. Bonaire* op het droge. Direct naast het dok staat een moderne bioscoop. Zo hebben ook eigentijdse ondernemingen een plekje op Willemsoord gevonden, even verderop lopen we langs een casino. Als we Willemsoord weer verlaten om naar onze boot terug te gaan, komen we langs de verzameling blauwwitte reddingsschepen die voor het Reddingsmuseum liggen afgemeerd. Een van de meest bijzondere boten van de collectie is de *Insulinde*, een boot die in zijn tijd revolutionair was. De *Insulinde* werd gebouwd rond 1926 en was de eerste gesloten en zelfrichtende reddingboot, ontworpen naar ideeën van schipper Mees Toxopeus. De aanleiding hiervoor waren de rampzalige gevolgen die het omslaan van enkele toenmalige reddingboten hadden, waarbij tien redders omkwamen. Via de vlotbrug steken we weer over. Staand op de kade aan de overkant is het bijzonder om te zien hoe de antieke reddingsboten tegen het decor van gemengde bouwstijlen liggen. Oude havengebouwen en loodsen worden afgewisseld met moderne, van veel glas voorziene bouwsels.

Mensen in blik

De volgende dag volgen we de tip op van onze buurvrouw in de haven: een bezoek aan het Marinemuseum. De grootste publiekstrekker van het museum is onge-

twijfeld onderzeeboot *Tonijn*, een wonder van technisch vernuft dat hoog op een kade staat. We klimmen via een stelling omhoog langs de romp en dalen daarna door een vrij krap luik af naar het binnenste van de onderzeeboot. Duidelijk is dat iedere volwassen man hier meteen een jongetje wordt. Om ons heen maken bezoekers grappen over torpedo's en 'aan de knoppen zitten'. Ik merk ook aan Ellen en mezelf dat we op exact diezelfde manier weer tientallen jaren in leeftijd terugschieten. Waarschijnlijk zijn het toch de knoppen-en-schermen met de retro uitstraling van *Starship Enterprise* die het 'm doen. Zittend achter de commandotafel is de verleiding gewoon te groot om de schuiven voor 'duiken' of 'stijgen' of de vuurknoppen voor de torpedo's niet ter hand te nemen. Tegelijkertijd is het - zeker als je langer dan 1,90 meter bent zoals ik - ook een enigszins benauwde ervaring om in de kleine ruimte van de onderzeeër te moeten bewegen. En dat zal zeker gelden als je hier met 66 andere bemanningsleden op deze paar vierkante meter verblijft, in de wetenschap dat je tonnen aan zeewater boven je hoofd hebt.

Kojak

Het is dan ook helemaal niet zo erg om wat later weer over de kade te lopen en de frisse, vanaf de Wadden komende bries in te kunnen ademen. Het marinemuseum heeft ook twee drijvende schepen in de collectie. We bekijken pantserschip de *Schorpioen* van binnen en verbazen ons over de functie die het vroeger in oorlogstijd had: het schip is speciaal gebouwd om andere schepen te rammen. In de praktijk

bleek dit niet erg haalbaar, dus behalve een trip naar België heeft het schip ons land nooit in dienst van de marine verlaten.

Hierna volgt een bezoekje aan mijnenveger *Abraham Crijnsen*, een schip dat wel een actieve rol in de Tweede Wereldoorlog heeft gespeeld, omdat het schip gestationeerd was in Indonesische wateren. We besluiten de dag met een bezoekje aan het brughuis van *Hr.Ms De Ruyter*, dat op het museumterrein staat. Aan het brughuis zit een opvallende grote en ronde radarkoepel vast. Dankzij deze radarkoepel had de De Ruyter de bijnaam Kojak.

Skuumkoppe in Oudeschild

De volgende dag pakken we de veerboot naar Texel. Na aankomst maken we een lange wandeling door de duinen en velden naar Oudeschild. We bekijken de vissersschepen van dichtbij en strijken neer op een terrasje aan de haven. In de warme zon van de late middag drinken we een glas Texels Skuumkoppe, dat prima smaakt na de flinke wandeling. De bus en de veerboot brengen ons weer terug naar Den Helder. Vanaf de veerboot is goed te zien hoe de marinehavens een fantastisch decor zullen vormen voor afgemeerde Tall Ships. We besluiten tijdens de overtocht dan ook spontaan om tijdens Sail naar Den Helder terug te keren, zodat we dit spektakel met eigen ogen kunnen bekijken.

Ook vroeger waren de Hollanders zuinig waar het kon

Iedere
volwassen man
wordt hier direct
een jongetje

1 Sail en Marinedagen: oude en nieuwe schepen

Dit jaar van 22 tot 25 juni is de vijfde editie van Sail Den Helder. Schepen van allerlei soorten, uit verschillende werelddelen en tijdperken, zullen hun opwachting maken tijdens dit nautische evenement. Naar verwachting komen er zo'n 35 Tall Ships en meer dan twintig andere grote schepen, niet alleen uit Nederland en onze buurlanden, maar ook van overzee. Overdag zijn de Tall Ships te bezoeken, op en rond de kades zijn er tal van activiteiten. In de binnenhavens zullen rond de tweehonderd vaartuigen uit het Nederlands Varend Erfgoed te bezichtigen zijn. Tegelijk met Sail vinden ook de Marinedagen plaats: de officiële open dagen van de Koninklijke Marine. Hier is het mogelijk om de meest moderne marineschepen te bezoeken. Ook worden tal van demonstraties gegeven.

2 Marinemuseum: duik onder in een onderzeeër

In het Marinemuseum kun je kennismaken met alle facetten van de marine. Van de geschiedenis van de Koninklijke Marine en de Rijkswerf en de ontwikkeling van de techniek aan boord tot een paar van de meest aansprekende marineschepen. Zo kun je onderzeeboot *Tonijn*, ramschip *Schorpioen* en mijneveger *Abraham Crijnsen* van binnen bekijken en rondneuzen in de radarkoepel en het brughuis van *Hr.Ms De Ruyter*, een fregat dat beschikte over geleidewapens. De collectie van het museum omvat ook zaken als uniformen, wapens en munitie, scheepsmoellen, scheepstoebereiden en nautische instrumenten. Het museum heeft ook gedacht aan jonge kinderen: er zijn voor alle leeftijdscategorieën zoek- en ontdekkingstochten. Tot slot zijn er in het hoogseizoen en in de vakanties voorstellingen in het museumtheater van de theatergroep Kennis door Theater te zien. marinemuseum.nl

Dorus Rijkers was in zijn eentje goed voor bijna 500 geredde zeelui

3

Nationaal Reddingmuseum Dorus Rijkers

In een voormalige machinewerkplaats op Rijkswerf Willemsoord is het Nationaal Reddingmuseum Dorus Rijkers gevestigd. Als je 'n idee wilt krijgen hoe het redden op zee eraan toegaat (of ging), is dit de plek om te bezoeken. Naast doe-dingen zoals een windtunnel, een lijnwerptoestel en een vaarsimulator zijn het vooral de aanwezige reddingboten die tot de verbeelding spreken: de schepen zijn van binnen te bekijken. Voor het museum liggen onder meer de reddingboten *Prins Hendrik* en *Java-zee*. Tegenover vlaggenschip de *Insulinde* ligt uiteraard de Dorus Rijkers, evenals het museum genoemd naar 's lands bekendste redder (1847-1928) uit Den Helder, in zijn eentje goed voor bijna vijfhonderd geredde zeelui.

4

Lichtschip Texel: mooie rooie blikvanger

Deze drijvende vuurtoren, die bij de bouw de naam *Lichtschip nr. 10* kreeg, werd in 1951 gebouwd op de Oude Rijkswerf Willemsoord, vlakbij de plek waar het felrode schip nu ligt. Voordat het schip met pensioen ging, deed het veertig jaar onder de naam Texel dienst als lichtschip. De meeste tijd lag het schip achttien zeemijl uit de kust van Texel. Tot 1976 was het schip bemand, elf man deden continudienst aan boord. In de beginperiode steeds vier weken achter elkaar, later twee weken. Vanaf 1976 werd de Texel als eerste lichtschip in Nederland volledig geautomatiseerd. In 1992 werd het lichtschip buiten werking gesteld en vanaf 1996 is het een museumschip. Je kunt het bezoeken op di, wo, do en za van 10.00-16.00 uur.

5

Willemsoord: droog-dokken en werkplaatsen

Van oorsprong was Den Helder een vissersdorpje, dat totaal van karakter veranderde toen aan het begin van de 19e eeuw een grote marinehaven werd aangelegd. Op de haventerreinen werden diverse droogdokken voor onderhoud aan de marineschepen en allerlei gebouwen en magazijnen aangelegd. Sinds de marine naar de overkant van het Nieuwe Diep verhuisde, is de voormalige Marinewerf Willemsoord een rijksmonument. Wandel langs de voormalige machinebankwerkerij, ketelmakerij, scheepsmakerswerkplaats of sluisdeurenwerf. Dit voorjaar is scheepstimmerwerf Willemsoord geopend, waar monumentale houten vaartuigen worden gerestaureerd.

HOOG EN DROOG

In een droogdok uit 1822 staat de *Zn. Ms. Bonaire*, het enige in Nederland overgebleven schroefstoomschip: een zeilschip dat tevens was voorzien van voortstuwing op stoom. Als de zeilen waren gehesen, kon de schoorsteen telescopisch worden verzonken. Na de bouw in Rotterdam deed de *Bonaire* van 1877 tot 1902 dienst als oorlogsschip. Sinds 2005 wordt het schip volledig gerestaureerd.

Tijdens Sail Den Helder worden 35 Tall Ships verwacht

Dit zijn de taferelen waar het publiek voor komt: de bemanning van een Tall Ship in actie zien, hoe hoger hoe beter.

DEN HELDER AANLOPEN

Binnendoor

Den Helder is over het binnenwater op een aantal manieren te bereiken: via het Noord-Hollands Kanaal, via de route langs Kanaal Omval-Kolhorn, Waardkanaal en Balgzandkanaal of binnendoor vanaf Medemblik via de West-Friese Vaart.

Buitenom

Hoewel de vaarroute naar de jachthaven van de KMJC en de sluisen door de marinehaven loopt, is de doorvaart voor jachten in principe toegestaan, tenzij het Haven Coördinatie Centrum op de Harssens een horizontaal gestreept rood-wit-rood bord of een rood licht laat zien. Dan is er sprake van een tijdelijk invaartverbod (veroorzaakt door in- of uitvarende marineschepen).

AANLEGGEN

Vanaf het binnenwater

In Den Helder kun je vlak voor of na de Van Kinsbergenbrug aanleggen bij diverse jachthavens, zoals die van de Marine Watersport Vereniging en WV Helder Willemsoord Nieuwendiep. In passantenhaven Willemsoord lig je te midden van de monumentale Rijkskerk Willemsoord.

Vanaf zee

De jachthaven van de Koninklijke Marine Jacht Club ligt in open verbinding met zee en is daarmee de logische eerste keuze. Via de Zee-doksluis of de Koopvaardersschutsluis is ook de op zoet water gelegen passantenhaven Willemsoord bereikbaar.

PRAKTISCHE INFORMATIE

Sail Den Helder

Sail Den Helder vindt plaats van donderdag 22 tot en met zondag 25 juni 2017. Op 22 juni is de aftrap met een grote vlootshow op de Rede van Texel. Daarna wordt het evenement geopend, de Tall Ships kunnen worden bezocht. Ook zijn rondvaarten mogelijk, is er kermis en treden artiesten op. Op zondag 25 juni vanaf 12.00 uur vertrekken alle schepen weer.

Marinedagen

Op vrijdag 23 t/m zondag 25 juni, tegelijk met Sail, worden de open dagen van de Koninklijke Marine gehouden. Dit speelt zich vooral af in de Nieuwe Haven, waar de modernste marineschepen open zijn voor het publiek. Daarnaast kunnen vanaf de kade ook demonstraties en spectaculaire shows worden bekeken, vaak in samenwerking met de KNRM, de Kustwacht en het Korps Mariniers.